

LLIBRES

Una novel·la a assenyalar

Ponç Puigdevall

Un compost elaborat en un laboratori pot convertir-se tant en un pigment pictòric com en un pesticida rural o en una arma de destrucció massiva: el 1704 un adroguer suís va fabricar per atzar el blau de Prússia. Per atzar també, el 1782 un cavaller suec va remenar un pot del color amb una cullera que contenia restes sulfúriques i va crear un dels verins més poderosos de la història, l'àcid prússic; durant la Primera Guerra Mundial, i a consciència, un premi Nobel alemany de Física el va fer derivar cap al gas sarín per aniquilar les trinxeres de l'exèrcit enemic, i, posteriorment, els nazis els transformarien en el Zyklon, el cianur usat en els camps d'extermini.

Ambedos avatars històrics d'aquest episodi, propi d'un article científic, el xilè Benjamin Labatut constrüa un dels vertiginosos contes d'*Un verdor terrible*, llibre excèntric que es podia llegir com una espècie de nova ficció científica o la crònica i la divulgació es mesclaven amb l'assaig narratiu i la ficció: a *Si un dit assenyala la lluna*, Toni Pou (Masnou, 1977) opera d'una manera semblant prenent la vida i l'obra de Galileu com a punt de partida, però qui hi anés a buscar una biografia documentada de l'astrònom renaixentista s'equivocaria tant com qui hi accedís buscant-hi una novel·la històrica convencional.

El narrador de *Si un dit assenyala la lluna* —com l'autor, un llicenciat en Física, decebut amb els pro-

Galileu i el seu telescopí són una de les obsessions del protagonista de l'obra de Toni Pou.

**SI UN DIT
ASSENYALA
LA LLUNA**

Toni Pou
Anagrama
224 pàgines
18,90 / 9,99 euros

grames acadèmics, periodista especialitzat en la divulgació científica i entusiasta a ultrança de la literatura—, veu un vídeo a YouTube on Italo Calvino afirma que Galileu és el prosista més gran de la literatura italiana, i a partir d'aquí es posa en dansa una novel·la errant molt ben equilibrada, d'una aguda intuïció narrativa i d'una agosarada frescor, que segueix la mecànica de la composició de W. G. Sebald o Teju Cole, un mètode basat en els textos associatius, en la mixtura discursiva, en els fragments de realitat i d'històries que es van encadenant i travant en un continu interminable a través de l'associació d'i-

dees per crear un text on s'amalgama l'autobiogràfic i el turisme il·lustrat, el document real i la ficció literària, la presència de figures novel·lesques o històriques atrapades en un instant de sofriment o d'epifania. I tot encaminat a respondre la pregunta que obsessiona el narrador d'ençà que llegeix Galileu i confirma que Calvino tenia raó: "Fins a quin punt la imaginació, l'art i la creativitat van contribuir a les interpretacions que havia fet amb el telescopi?"

I mentre el protagonista es deixa endur per l'ansia de conèixer el somni de Galileu (i que de Barcelona el duu a Florència i després al

desert d'Atacama, a l'observatori astronòmic), i practica l'art de la divulgació d'una manera tan subtil que mai es precipita en el didacticisme, el lector no pot deixar de llegir amb admiració un text que "en alguns moments aconsegueix cristal·litzar en paraules aquesta bellesa abstracta que s'amaga en la demostració d'un teorema, en la llei física o en una posició d'escacs. Una forma de bellesa o una dimensió estètica que produeix una sensació no gaire diferent de la que es té en llegir una frase ben construïda o un text ben escrit".

Són aquelles unes paraules que Pou atribueix a una ressenya de Carlo Rovelli (escriptor traduït a Anagrama) del llibre d'una col·lega del narrador, que no té cap entitat física perquè tan sols és un personatge de ficció. Es tracta d'una de les maneres de Pou d'avisar que *Si un dit assenyala la lluna*, encara que s'hi narren fets històrics indiscutibles, encara que sembli un assaig sobre Galileu i l'astronomia, és una novel·la, una novel·la que recicla la història d'un episodi científic per narrar al cap i a la fi el que es narra en qualsevol novel·la d'aprenentatge, el recorregut al llarg d'una geografia feta de secrets i misteris, d'il·luminacions i obscuritats, d'oblits i reconeixements, i de preguntes sense resposta, que faran possible al narrador un accés a si mateix i al món on se situa.

A *Si un dit assenyala la lluna* s'hi troben moments descriptius portentsos —com les tres pàgines on es narren les vicissituds del protagonista per impedir que el telescopi de Galileu li caigui a terra i es trenqui—, arreu hi habita una celebració, melancòlica i feliç, de la literatura i la ciència, del coneixement i la vida, i, en acabar el llibre, el lector té la certesa que Pou ha escrit un dels títols de la temporada.